

Kształtowanie się zasad dostępu do zasobów cyfrowych w ramach zarządu powierniczego w Stanach Zjednoczonych

Arkadiusz Wudarski

Profesor Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz Europejskiego Uniwersytetu Viadrina we Frankfurcie nad Odrą, specjalizuje się w komparatyście prawa cywilnego.

✉ wudarski@gmx.de

<https://orcid.org/0000-0001-5227-2671>

Forming Principles of Fiduciary Access to Digital Assets in the United States

The paper focuses on US legislation before the drafting of the Revised Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act (RUFADAA) in 2015, examining the legal and social issues faced by American lawyers in their search for a balance between facilitating fiduciary access and respecting privacy. Special attention is paid to the first legislative initiatives at the state level as well as to models of regulations that represent opposite approaches to access to digital assets: the Privacy Expectation Afterlife and Choices Act (PEAC) and the Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act (UFADAA). The analysis considers the requirements for gaining access to the account of a deceased user, conflicts between legally protected interests federal and state laws, and the meaning of such legal terms as digital assets, fiduciary, custodian, content of an electronic communication, et. al. The reasons for the failure of these acts to receive final approval are also analysed. The research is based on American doctrine, state and federal legal acts, documentation of the legislative process, and the work of expert groups, including, primarily, the Uniform Law Commission (ULC).

Słowa kluczowe: zasoby cyfrowe, dostęp powierniczy do konta zmarłego użytkownika, UFADAA, PEAC

Key words: digital assets, fiduciary access to account of deceased user, UFADAA, PEAC

[https://doi.org/10.32082/fp.v1i1\(57\).280](https://doi.org/10.32082/fp.v1i1(57).280)

1. Zakres i cel badań

Digitalizacja dotyka wielu sfer naszego życia; wpływa na zachowanie nie tylko jednostki, ale determinuje funkcjonowanie całego społeczeństwa w wymiarze globalnym. Prekursorem zmian technologicz-

nych oraz liderem usług internetowych, które rewolucjonizują naszą rzeczywistość, są Stany Zjednoczone¹. W 2019 r. profil w sieci spo-

¹ Amerykański rynek usług internetowych miał w 2018 r. ponad 312 mln

łecznościowej miało aż 79% obywateli USA². W tym kraju swoją siedzibę ma też największy internetowy portal społecznościowy – Facebook³. Historia rozwoju tylko tego portalu⁴ wystarczy do zilustrowania dynamiki digitalizacji naszego życia. Pierwszy milion użytkowników Facebook osiągnął w 2004 r., zaledwie kilka miesięcy od rozpoczęcia działalności. W 2007 r.

Okazuje się jednak, że digitalizacja wpływa nie tylko na naszą codzienność, ale też kreuje samodzielną przestrzeń, która pozostaje po naszej śmierci. Wiąże się z tym szereg fundamentalnych kwestii prawnych, które można ogólnie ująć w pytaniu: Co dzieje się z naszym światem wirtualnym, w szczególności zgromadzonymi tam zasobami cyfrowymi – po naszej

Co stanie się z kontem internetowym po naszej śmierci? Historia regulacji zaczęła się w Connecticut, Rhode Island i w Indianie.

korzystało z niego już 58 mln osób, a w 2017 r. liczba użytkowników przekroczyła 2 mld⁵. Codziennie z tej platformy korzysta nawet miliard osób⁶.

użytkowników i należało do największych na świecie, zob. J. Clement, *Internet usage in the United States – Statistics & Facts*, <https://www.statista.com/topics/2237/internet-usage-in-the-united-states/> (dostęp 31.01.2020).

2 To jest ok. 247 mln osób, *Percentage of U.S. population with a social media profile from 2008 to 2019*, <https://www.statista.com/statistics/273476/percentage-of-us-population-with-a-social-network-profile/> (dostęp 31.01.2020).

3 Liczba dorosłych Amerykanów korzystających z Facebooka w lutym 2018 r. z podziałem na kategorie wiekowe: 18–29 lat (82%), 30–44 lat (89%), 45–54 lat (88%), 55–64 lat (84%), 65 lat i więcej (77%), <https://www.statista.com/statistics/200548/users-with-social-site-accounts-by-age-group/> (dostęp 31.01.2020).

4 Liczba użytkowników Facebooka: 1 mln (1 grudnia 2004 r.), 6 mln (1 grudnia 2005 r.), 12 mln (1 grudnia 2006 r.), 58 mln (1 grudnia 2007 r.), 360 mln (1 grudnia 2009 r.), 500 mln (21 lipca 2010 r.), 1 mld (4 października 2012 r.), 2 mld (27 czerwca 2017 r.) – dane Facebooka, *Our History*, <https://newsroom.fb.com/Company-Info/> (dostęp 31.01.2020).

5 Zob. dane podane przez Facebook 27 czerwca 2017 r.: M. Nowak, G. Spiller *Two Billion People Coming Together on Facebook*, <https://newsroom.fb.com/news/2017/06/two-billion-people-coming-together-on-facebook/> (dostęp 31.01.2020).

6 Dane podane przez Marka Zuckerberga 27 sierpnia 2015 r. na facebooku, <https://www.facebook.com/zuck/posts/10102329188394581> (dostęp 31.01.2020).

śmierci? Również w poszukiwaniu odpowiedzi na to pytanie prekursorem są Stany Zjednoczone, które jako pierwsze uregulowały zasady powierniczego dostępu do dóbr cyfrowych w przypadku śmierci lub ubezwłasnowolnienia użytkownika. Trudno przecenić wagę tych rozwiązań prawnych zarówno w wymiarze krajowym, jak i międzynarodowym. Biorąc pod uwagę globalny charakter usług internetowych, które z reguły nie ograniczają się przecież do jednego kraju, a także dominującą rolę firm amerykańskich w tym obszarze, widać, że oddziaływanie legislacji Stanów Zjednoczonych nabiera szczególnego znaczenia.

Niniejszy artykuł przedstawia wyniki pierwszej części badań, których celem jest analiza procesu unifikacji zasad dostępu do zasobów cyfrowych w ramach zarządu powierniczego w Stanach Zjednoczonych oraz ocena przyjętych rozwiązań prawnych z perspektywy europejskiej. Publikacja ukazuje początki kształtowania się legislacji amerykańskiej na poziomie stanowym, omawia problemy, z którymi borykali się amerykańscy prawnicy przy poszukiwaniu właściwych rozwiązań, wyjaśnia przyjęte regulacje oraz dokonuje analizy i oceny zaproponowanych wzorcowych aktów prawnych. Przedstawia więc etapy procesu, który doprowadził do powstania w 2015 r. modelowej regulacji prawnej, tj. znowelizowanej ustawy unifikacyjnej o dostępie do zasobów cyfrowych w ramach zarządu powierniczego (*Revised Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act* – RUFADAA) – dokument ten

stał się podstawą do ujednoczenia prawa amerykańskiego. Badania oparte są na doktrynie amerykańskiej, stanowych aktach prawnych, dokumentacji procesu legislacyjnego, a także na pracach grup ekspertów.

2. Dostęp do konta mailowego (2005)

Tworzenie podstaw prawnych określających zasady dostępu do zasobów cyfrowych po śmierci użytkownika było w Stanach Zjednoczonych długim procesem, który można podzielić na trzy etapy⁷. Pierwszym stanem⁸, który w 2005 r. częściowo uregulował tę problematykę, był Connecticut⁹. Bezpośrednim impulsem do działania stała się odmowa przekazania żonie dostępu do konta poczty elektronicznej zmarłego męża, na którym znajdowały się istotne informacje dotyczące prowadzonej przez nich wspólnie działalności gospo-

darczej¹⁰. Zakres nowej regulacji¹¹ był jednak bardzo wąski: dotyczył jedynie dostępu do konta poczty elektronicznej zmarłego¹² i nie obejmował – inaczej niż sam projekt – innych zasobów cyfrowych¹³. Mógł na to mieć wpływ stosunkowo ograniczony wówczas stopień digitalizacji życia społecznego. W tym czasie bowiem jedynie 7% Amerykanów korzystało z mediów społecznościowych¹⁴. W rezultacie zmian legislacyjnych dostawca usług poczty elektronicznej¹⁵ miał zapewnić wykonawcy testamentu lub zarządcy spadku dostęp do konta¹⁶ zmarłego lub do kopii jego zawartości. W tym celu konieczne było złożenie pisemnego wniosku,¹⁷ do którego należało załączyć odpisy aktu zgonu oraz zaświadczenia o powołaniu wykonawcy testamentu

7 Takı podział wprowadza A.B. Lopez, *Posthumous Privacy, Decedent Intent, and Post-Mortem Access to Digital Assets*, „George Mason Law Review” 2016, vol. 24, nr 1, s. 192–215; por. G.W. Beyer, N. Cahn, *Digital Planning: the Future of Elder Law*, „National Academy of Elder Law Attorneys Journal” 2013, vol. 9, nr 1, s. 142–145; odmienną trzystopniową klasyfikację rozwiązań stanowych opartą na różnym zakresie uprawnień, tj.: (1) *E-mail Based* – dostęp do poczty elektronicznej, (2) *Actionable* – możliwość zamknięcia konta, a nieraz także jego dalszego prowadzenia oraz (3) *Possessory* – przeniesienie zasobów cyfrowych na inną osobę, proponuje M.D. Glennon, *A Call to Action: Why the Connecticut Legislature Should Solve the Digital Asset Dilemma*, „Quinnipiac Probate Law Journal” 2014, vol. 28, nr 1, s. 61–66.

8 Trudno uznać pierwszeństwo Kalifornii, której regulacja przyjęta w 2002 r. nie dotyczyła bezpośrednio kwestii dostępu do konta zmarłego użytkownika. Zobowiązywała ona jedynie dostawcę usług internetowych do poinformowania klienta o zamknięciu konta z co najmniej 30-dniowych wyprzedzeniem. Informacja była przesyłana drogą mailową. Takie rozwiązanie było więc w praktyce bezużyteczne dla zarządcy spadku, który nie znał adresu mailowego zmarłego ani nie miał danych dostępu do niego, por.: § 17538.35 (a) California Code. Business and Professions Code (2011); G.W. Beyer, N. Cahn, *Digital Planning...*, s. 143.

9 Ustawa z dnia 24 czerwca 2005 r. – *An Act Concerning Access to Decedents' Electronic Mail Accounts*, która weszła w życie 1.10.2005, <https://www.cga.ct.gov/2005/act/Pa/2005PA-00136-R00SB-00262-PA.htm> (dostęp 31.01.2020).

10 Zob. uzasadnienie projektu Senatu (Senate Bill – SB), nr 262 z 5.04.2005, przygotowane przez komisję sprawiedliwości: Judiciary Committee, *Report on Bills Favorably Reported By Committee*, <https://www.cga.ct.gov/2005/jfr/s/2005SB-00262-R00JUD-JFR.htm> (dostęp 31.01.2020).

11 § 45a-334a Connecticut General Statutes (dalej: CT Gen Stat) (2012), <https://law.justia.com/codes/connecticut/2012/title-45a/chapter-802b/section-45a-334a> (dostęp 31.01.2020).

12 § 45a-334a został zastąpiony 1 października 2016 r. przez § 45a-334b – § 45a-334s CT Gen Stat. Nowe przepisy stanowią implementację rozwiązań modelowych RUFADA; aktualna kodyfikacja prawa stanu Connecticut zob. <https://www.cga.ct.gov/current/pub/titles.htm> (dostęp 31.01.2020).

13 A.B. Lopez, *Posthumous Privacy...*, s. 193–194; M.D. Glennon, *A Call to Action...*, s. 50–51; M.W. Costello, *The “PEAC” of Digital Estate Legislation in the United States: Should States “Like” That?*, „Suffolk University Law Review” 2016, vol. 49, s. 436–437.

14 Dane oparte na badaniach przeprowadzonych przez Pew Research Center: A. Perrin, *Social Media Usage: 2005–2015*, <https://www.pewresearch.org/internet/2015/10/08/social-networking-usage-2005-2015/> (dostęp 31.01.2020); A.B. Lopez, *Posthumous Privacy...*, s. 203.

15 Pojęcie „dostawca usług poczty elektronicznej” (*Electronic mail service provider*) zdefiniowano w § 45a-334a (a) (1) CT Gen Stat.

16 Pojęcie „konto poczty elektronicznej” (*electronic mail account*) zdefiniowano w § 45a-334a (a) (2) CT Gen Stat.

17 Oczywiście podstawą dostępu do konta mailowego mogło być również postanowienie właściwego sądu spadkowego, § 45a-334a (b) (2) CT Gen Stat.

lub zarządcy spadku¹⁸. Regulacja dotyczyła tylko tych osób, które w chwili śmierci zamieszkiwały w stanie Connecticut¹⁹.

wzorowane na przyjętym w Connecticut i ograniczało się jedynie do zapewnienia dostępu do poczty elektronicznej zmarłego²⁴. Językowo odmiennie²⁵

W Indianie ustawa po raz pierwszy zasoby online określiła jako *property*.

Potrzeba regulacji dziedziczenia zasobów cyfrowych z trudem przebijała się do świadomości ustawodawców w pozostałych stanach. Na kolejne ustawy trzeba było czekać aż dwa lata. Śladem Connecticut podążyły w 2007 r. tylko dwa stany: Indiana²⁰ oraz Rhode Island²¹; obie ustawy zostały przyjęte jednogłośnie²². Rozwiązanie w Rhode Island²³ było

i trochę szerzej uregulowano natomiast to zagadnienie w ustawodawstwie stanu Indiana²⁶, gdzie mowa jest już o udostępnianiu wszelkich dokumentów lub informacji, które zmarły pozostawił w formie elektronicznej²⁷. Administrator (ang. *custodian* – dosł. depozytariusz), a więc osoba, która elektronicznie przechowuje dokumenty lub informacje innej osoby²⁸, został dodatkowo zobowiązany do powstrzymania się od ich niszczenia i rozporządzenia nimi w ciągu dwóch lat od otrzymania postanowienia sądowego lub wniosku o ich udostępnienie²⁹. Warto zauważyć,

18 § 45a-334a (b) (1) CT Gen Stat.

19 § 45a-334a (b) CT Gen Stat.

20 Zob. projekt Senatu SB nr 212 (2007) przedłożony 8 stycznia 2007 r. przez senatora Forda i przyjęty na pierwszej sesji 115. Zgromadzenia Ogólnego; zob. pełna dokumentacja procesu legislacyjnego <http://iga.in.gov/legislative/archive/bills/2007/SB/0212> (dostęp 31.01.2020).

21 Zob. *An Act Relating to Probate Practice and Procedure*, LC01978, 2007 – S 0732, projekt ustawy został przedłożony Zgromadzeniu Ogólnemu 15 lutego 2007 r. przez senatorów Jabour, Connors i McBurney, <http://webserver.rilin.state.ri.us/BillText/BillText07/SenateText07/S0732.pdf> (dostęp: 31.01.2020).

22 A.B. Lopez, *Posthumous Privacy...*, s. 194, zob. głosowanie w Indianie, <http://archive.iga.in.gov/2007/bills/PDF/Sroll-cal/0112.PDF.pdf> (dostęp 31.01.2020).

23 Zob. § 33-27-3 State of Rhode Island General Laws (R.I. Gen Laws); treść tego przepisu była później zmieniana, a cała regulacja została ostatecznie uchylona i zastąpiona przez nowe przepisy zawarte w *An Act Relating to Probate Practice and Procedure – Revised Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act*. Projekt tej ustawy został przedłożony Zgromadzeniu Ogólnemu 14 marca 2019 r. przez senatorów: Lombardi, McCaffrey, Lynch Prata, Conley oraz Archambault (LC002098/SUB A, 2019 – S 0592 SUBSTITUTE A). Nowe przepisy (§ 33-27.1-1 – § 33-27.1-19 R.I. Gen Laws) stanowią implementację rozwiązań modelowych RUFADAA, <https://trackbill.com/bill/rhode-island-senate-bill-592->

[-an-act-relating-to-probate-practice-and-procedure-revised-uniform-fiduciary-access-to-digital-assets-act-regulates-fiduciary-and-designated-recipient-access-to-digital-assets-relating-to-probate-practice-and-procedure-by-creating-the-revised-uniform-fiduciary-access-to-digital-assets-act-to-promote-uniformity-of-the-law-among-states-that-enact-it/1726459/](#) (dostęp 31.01.2020).

24 Por. kategorię *E-mail Based* zaproponowaną przez M.D. Glennon, *A Call to Action...*, s. 61–63.

25 Ustawodawca Indiany posługuje się pojęciami: *custodian*, *personal representative*, *letters testamentary*.

26 § 29-1-13-1.1 (*Electronically stored documents of deceased*) Indiana Code (IC) wszedł w życie 1 lipca 2007 r.; RUFADAA została implementowana 1 lipca 2016 r.; projekt Senatu SB nr 253 (2016) przedłożyli Zgromadzeniu Ogólnemu 7 stycznia 2016 r. senatorowie B. Waltz oraz R. Bray i przyjęty on został na drugiej sesji 119. Zgromadzenia Ogólnego; pełna dokumentacja procesu legislacyjnego: <http://iga.in.gov/legislative/2016/bills/senate/253#> (dostęp 31.01.2020).

27 § 29-1-13-1.1 (b) IC (2007). M.D. Glennon, *A Call to Action*, s. 65–66, zalicza regulacje Indiany oraz Virginii do kategorii *Possesory*.

28 § 29-1-13-1.1 (a) IC (2007).

29 § 29-1-13-1.1 (c) IC (2007).

że w procesie legislacyjnym ustawodawca Indiany w streszczeniu projektu ustawy traktuje dokumenty elektroniczne jak prawa majątkowe wchodzące w skład spadku (*estate property*)³⁰. Jest to jeden z pierwszych aktów prawnych w USA, w którym zasoby *online* określone zostały jako *property*³¹. Brak jednak wyjaśnienia tego hasłowego ujęcia.

W latach 2005–2007 skupiono się zatem jedynie na ogólnym określeniu wymogów formalnych dotyczących dziedziczenia zawartości mailowego konta zmarłego. Rozstrzygnięcie tej fundamentalnej kwestii nie było jednak poprzedzone pogłębioną refleksją systemową czy doktrynalną, lecz wynikało z konieczności zaspokojenia bieżących potrzeb społecznych. Liczba stanów, które w tym czasie zdecydowały się na ustawową regulację tej problematyki, była niewielka.

3. Dostęp do serwisów internetowych (2010–2014)

Drugi etap aktywności legislacyjnej przypada na lata 2010–2014. W tym czasie powstały akty prawne w Oklahomie, Idaho oraz Luizjanie. Przyjęte w tych stanach rozwiązania wychodziły naprzeciw potrzebie szerszej i bardziej szczegółowej regulacji, obejmującej dostęp do wszystkich usług cyfrowych zmarłego. Była to konsekwencja postępującej digitalizacji społeczeństwa, w tym pojawienia się nowych form usług internetowych, za czym starali się nadążyć ustawodawcy. Zapewniając szeroki dostęp do zasobów cyfrowych zmarłego, zwrócono uwagę na kwestie dotyczące ochrony praw autorskich, zgodności z przepisami prawa federalnego czy odpowiedzialności dostawcy usług. W doktrynie zwrócono przy tym uwagę na szerokie ponadpartyjne poparcie dla zmian legislacyjnych³², które prawie zawsze były przyjmowane jednogłośnie³³. Taka szeroka akceptacja była moż-

liwa między innym dlatego, że regulacja dotycząca dziedziczenia dóbr cyfrowych nie obciążała budżetu państwa³⁴.

Wykonawca testamentu oraz zarządca spadku zostali upoważnieni w 2010 r. przez ustawodawcę Oklahomy³⁵ do przejęcia kontroli nad kontami poczty elektronicznej zmarłego oraz innymi kontami znajdującymi się w sieci społecznościowej, na mikroblogu, a także na stronach internetowych, które umożliwiają wysyłanie krótkich informacji tekstowych (*short message service*)³⁶. Przejęcie kontroli dawało możliwość zarówno korzystania z konta i dalszego jego prowadzenia, jak i zamknięcia konta. W ten sam sposób kwestię tę uregulowano rok później (2011) w stanie Idaho³⁷. Znalazło to odzwierciedlenie w brzmieniu przepisu³⁸, który w zakresie uprawnień zarządcy spadku³⁹ stanowił językowo⁴⁰ wierną kopię regulacji z Oklahomy⁴¹. Wyraźnie przesądzono przy tym, że

34 Tamże, s. 197–198.

35 Ustawa z dnia 29 kwietnia 2010 r. weszła w życie 1 listopada 2010 r.; Oklahoma ALS (Advance Legislative Service) 2010 r., rozdz. 181, projekt Izby Reprezentantów (House Bill – HB) nr 2800; historia procesu legislacyjnego, <http://www.oklegislature.gov/BillInfo.aspx?Bill=HB2800&Session=1000> (dostęp 31.01.2020).

36 § 58-269 Oklahoma Statutes (2016); kodyfikacja prawa stanu Oklahoma zob. <http://www.oklegislature.gov/osstatuestitle.html> (dostęp 31.01.2020).

37 Ustawa z dnia 16 marca 2011 r. weszła w życie 1 lipca 2011 r.; Idaho ALS 2011 r., rozdz. 69, projekt Senatu SB nr 1044; historia procesu legislacyjnego, <https://legislature.idaho.gov/sessioninfo/2011/legislation/S1044/> (dostęp 31.01.2020).

38 § 15-3-715 (28) Idaho Statutes (IS), <https://legislature.idaho.gov/statutesrules/idstat/title15/t15ch3/sect15-3-715/> (dostęp 31.01.2020.); aktualna kodyfikacja prawa stanu Idaho, <https://legislature.idaho.gov/statutesrules/idstat/> (dostęp 31.01.2020).

39 Zarządca spadku jest różnie określany w ustawodawstwie stanowym, np. w Oklahomie jest to *personal representative*, w Luizjanie – *succession representative*, w Connecticut – *administrator*. Różnica nazewnictwa nie wpływa na istotę instytucji.

40 A.B. Lopez, *Posthumous Privacy...*, s. 195.

41 Regulacje Oklahomy, Idaho, a także Nevady (zobacz niżej) zostały zaklasyfikowane do kategorii *Actionable*, M.D. Glennon, *A Call to Action...*, s. 63–65.

30 Digest of SB 2012 (13.03.2007), *Electronic documents as estate property*, <http://iga.in.gov/legislative/archive/bills/2007/SB/0212> (dostęp 31.01.2020).

31 A.B. Lopez, *Posthumous Privacy...*, s. 194.

32 Na różnych etapach prac legislacyjnych wprowadzano oczywiście liczne zmiany oraz poprawki, a niektóre projekty modyfikowano tuż przed ich ostatecznym przyjęciem, por. A.B. Lopez, *Posthumous Privacy...*, s. 196.

33 Szerzej z przykładami tamże, s. 197.

może on korzystać z tych uprawnień jedynie w interesie zmarłego⁴².

W 2014 r. do stanów, które ustawowo uregulowały dziedziczenie zasobów cyfrowych, dołączyła Luizjana. Regulacja tego stanu jest bardziej szczegółowa i uwzględnia kilka nowych, istotnych aspektów. Podobnie jak w innych stanach zarządca spadku⁴³ został ustawowo uprawniony do przejęcia kontroli nad kontami cyfrowymi zmarłego⁴⁴. Przyjęta regu-

wego⁴⁹ potwierdzającego ustanowienie zarządcy. Pojęcie konta zostało przy tym ujęte bardzo szeroko i objęło wszelkie formy aktywności cyfrowej. Oprócz wymienionych już w ustawodawstwie Oklahomy przykładów wskazano dodatkowo internetowe serwisy finansowe, a także inne podobne usługi cyfrowe wraz ze wszystkimi formami zabezpieczeń⁵⁰, które są niezbędne do uzyskania dostępu do zasobów cyfrowych, w tym do tekstu, obrazu, informacji multime-

Szerokie ponadpartyjne poparcie dla zmian legislacyjnych – prawie zawsze przyjmowanych jednogłośnie: regulacje dziedziczenia dóbr cyfrowych nie obciążały budżetu państwa.

lacja⁴⁵ zobowiązywała osobę⁴⁶, która zarządza kontami cyfrowymi zmarłego⁴⁷, do ich udostępnienia⁴⁸ w ciągu 30 dni po otrzymaniu dokumentu urzędo-

dialnej oraz do innych form własności przechowywanej na kontach lub za pośrednictwem tych kont⁵¹. Zwrócono przy tym uwagę na ograniczenia licencyjne. Osoba reprezentująca użytkownika, a więc agenta, zarządca spadku lub zarządca powierniczy, ponosi osobistą odpowiedzialność za wszelkie naruszenia praw autorskich, które wystąpią podczas transferu lub dystrybucji dowolnego konta cyfrowego lub jego zawartości⁵². Ustawodawca Luizjany uznał jednocześnie za konieczne wyraźne wyłączenie odpowiedzialności prawnej dostawcy usług cyfrowych – za (zgodne z prawem) działania podjęte w celu zapewnienia dostępu do zawartości konta cyfrowego⁵³. Podkreślono też szczególny charakter tej regulacji i przesądzono o jej nadrzędności w stosunku do

42 Ograniczenia uprawnień mogły być zawarte z ustawie, testamentie, a także w postanowieniu właściwego organu (§ 15-3-902 IS).

43 Art. 3191 (A) *Louisiana Code of Civil Procedure* (La. Code Civ. Proc.) (2015).

44 Przy uwzględnieniu oczywiście ograniczeń wynikających z testamentu lub postanowienia właściwego sądu; art. 3191 (C) La. Code Civ. Proc. (2015).

45 Art. 3191 (D) (1) La. Code Civ. Proc. (2015).

46 Z uwzględnieniem wyjątków ustawowych (ust. 2) oraz w zakresie dozwolonym przez prawo federalne.

47 Dosłownie mowa jest o osobie, która elektronicznie przechowuje, utrzymuje, zarządza, kontroluje, obsługuje lub administruje konta cyfrowe zmarłego (*any person that electronically stores, maintains, manages, controls, operates, or administers the digital accounts of a decedent*).

48 Dosłownie mowa jest o przekazaniu, dostarczeniu lub umożliwieniu zarządcy spadku dostępu do lub wejścia w posiadanie każdego konta cyfrowego osoby zmarłej (*transfer, deliver, or provide a succession representative access or possession of any digital account of a decedent*).

49 *Chodzi o letters testamentary, letters of administration oraz letters of independent administration.*

50 Mogą to być zabezpieczenia w formie słów, znaków, kodów lub postanowień umownych.

51 Art. 3191 (H) La. Code Civ. Proc. (2015).

52 Art. 3191 (F) La. Code Civ. Proc. (2015).

53 Art. 3191 (G) La. Code Civ. Proc. (2015); por. § 64.2-110 (D) *Code of Virginia* (VA Code) (2014).

innych norm prawnych, w tym również do postanowień umownych⁵⁴.

Kierunek zmian ustawodawczych nie był wszelako jednolity. W określonym przedziale czasowym pojawiły się jeszcze dwie inne regulacje – w Virginii⁵⁵ oraz w Nevadzie⁵⁶ – które znacząco różniły się od pozostałych. Ich zakres był ograniczony i nie zapewniał szerokiego dostępu do zasobów cyfrowych. Virginia skupiała się jedynie na regulacji dostępu do konta mailowego zmarłego małoletniego⁵⁷. Otwarta pozostała więc podstawowa kwestia dotycząca dostępu do konta⁵⁸ po śmierci osoby pełnoletniej. Podobnie jak w Luizjanie wyłączono odpowiedzialność dostawcy usług cyfrowych⁵⁹, zobowiązując go jednocześnie do udostępnienia kont internetowych w ciągu 60 dni⁶⁰. W przypadku sporu i wszczęcia postępowania sądowego usługodawca mógł wstrzymać się z wypełnieniem tego obowiązku do prawomocnego rozstrzygnięcia⁶¹. Dostęp do konta nie mógł być oczywiście sprzeczny z przepisami prawa (stanowego oraz federalnego)⁶², postanowieniami sądu, treścią testamentu, stosunkiem powiernictwa, zakresem udzielonego pełnomocnictwa,

a także z postanowieniami umownymi⁶³, w tym ograniczeniami wynikającymi z licencji⁶⁴.

Jeszcze inne rozwiązanie pojawiło się w Nevadzie. Ustawodawca w tym stanie zezwolił jedynie na podjęcie czynności w celu zamknięcia szeroko rozumianych kont internetowych⁶⁵ oraz innych zasobów cyfrowych⁶⁶ po zmarłym⁶⁷, ale nie zapewnił dostępu do ich zawartości. Konieczne było przy tym dotrzymanie zobowiązań umownych w stosunku do dostawcy usług lub administratora konta, w szczególności przestrzeganie warunków świadczenia usług⁶⁸. W Nevadzie pojawiła się więc ustawa, która poszła w odmiennym kierunku niż dotychczasowe w innych stanach „i” znacząco zawężyła możliwość rozporządzania zasobami cyfrowymi zmarłego.

Przedstawiona ewolucja ustawodawstwa stanowego ujawnia wiele niedoskonałości, w szczególności brak systemowego i kompleksowego podejścia. Przepisy stanowe koncentrowały się na rozwiązywaniu bieżących problemów dotyczących wyłącznie określonych zasobów cyfrowych osoby zmarłej. Nie dostrzegano wielu innych istotnych zagadnień prawnych związanych chociażby z ubezwłasnowolnieniem użytkownika⁶⁹. Regulacje stanowe trudno było więc uznać za przełomowe. Mogły one mieć jedynie charakter tymczasowy⁷⁰.

54 Art. 3191 (E) La. Code Civ. Proc. (2015).

55 Ustawa z dnia 13 marca 2013 r., Virginia ALS 2013 r., rozdz. 280, projekt Izby Reprezentantów HB nr 1752.

56 Ustawa z dnia 1 czerwca 2013 r., Nevada ALS 2013 r., rozdz. 325, projekt Senatu SB nr 131.

57 § 64.2-110 (A) VA Code (2014).

58 Konto cyfrowe zdefiniowane zostało w § 64.2-109 VA Code (2014). Zgodnie z tym przepisem jest to konto elektroniczne prowadzone, zarządzane, kontrolowane lub obsługiwane przez małoletniego zgodnie z warunkami umowy o świadczenie usług, która została przez niego skutecznie zawarta. Termin ten obejmuje konto blogerskie, poczty elektronicznej, multimedialne, osobiste, społecznościowe, a także inne konta online lub podobne rozwiązania pojawiające się wraz z rozwojem technologii. Pojęcie to nie obejmuje kont określonych w § 64.2-604 VA Code (2014), których stroną jest instytucja finansowa, holding finansowy lub przedsiębiorstwo powiązane z instytucją finansową.

59 § 64.2-110 (D) VA Code (2014).

60 Termin biegnie od złożenia wniosku wraz z aktem zgonu, § 64.2-110 (B) VA Code (2014).

61 § 64.2-110 (B) VA Code (2014).

62 § 64.2-110 (C) VA Code (2014).

63 Pojęcie *Terms of service agreement* zdefiniowano w § 64.2-109 VA Code (2014).

64 § 64.2-110 (A) VA Code (2014).

65 Ustawodawca tylko przykładowo wskazał sieci społecznościowe, strony świadczące usługi wymagające rejestracji użytkownika, mikroblogi, strony umożliwiające wysłanie krótkich informacji tekstowych, a także strony, na których prowadzone są konta poczty elektronicznej (*email*), § 143.188.1 (a) 1–5 *Nevada Revised Statutes* (Nev. Rev. Stat.) (2015), zob. rozszerzenie § 143.188.1 (b) Nev. Rev. Stat. (2015).

66 § 143.188.1 Nev. Rev. Stat. (2015).

67 Nie dotyczyło to kont finansowych, w szczególności kont bankowych oraz inwestycyjnych, § 143.188.2 Nev. Rev. Stat. (2015).

68 § 143.188.3 Nev. Rev. Stat. (2015).

69 Krytycznie M.D. Glennon, *A Call to Action...*, nr 1, s. 66.

70 Krótki zarys sytuacji prawnej w 2011 r. zob. N. Cahn, *Post-mortem Life On-line*, „Probate & Property” 2011, vol. 25, nr 4, s. 36–39.

4. UFADAA (2014)

4.1. Prace Komisji Unifikacji Prawa

Rozproszona, niepełna i niekompatybilna legislacja oraz brak rozwiązań w większości stanów⁷¹ zaczęły stanowić coraz bardziej odczuwalny problem. Prawo⁷² wyraźnie nie nadążało za ogromną dynamiką digitalizacji życia społecznego⁷³. Taki stan rzeczy wymusił szeroką dyskusję i dał impuls do poszukiwania nowych, systemowych rozwiązań prawnych, które sprostają wyzwaniom digitalizacji życia i będą mogły zostać

przyjęte we wszystkich stanach⁷⁴. Powagę sytuacji dostrzegła Komisja Unifikacji Prawa (*The Uniform Law Commission* – ULC)⁷⁵, która powołała grupę ekspertów⁷⁶ i powierzyła jej przygotowanie modelowego projektu ustawy⁷⁷. Jeszcze 31 maja 2011 r. przedłożona została propozycja uregulowania zasad dostępu do kont internetowych oraz cyfrowych praw majątkowych w przypadku ubezwłasnowolnienia lub śmierci użyt-

71 Propozycje legislacyjne w innych stanach zob. G.W. Beyer, N. Cahn, *Digital Planning...*, s. 145–146.

72 Opisu i krytycznej oceny przydatności tradycyjnych instrumentów prawnych do zarządzania zasobami cyfrowymi dokonują J.P. Hopkins, I.A. Lipin, *Viable Solutions to the Digital Estate Planning Dilemma*, „Iowa Law Review Bulletin” 2014, vol. 99, s. 64–71; zob. też R. Pinch, *Protecting Digital Assets after Death: Issues to Consider in Planning for Your Digital Estate*, „Wayne Law Review” 2014, vol. 60, s. 559 i n.

73 W 2011 r. wartość aktywów cyfrowych amerykańskiego konsumenta (obejmująca szeroką gamę produktów, w szczególności konta mailowe, zdjęcia, muzykę oraz gry online) została oszacowana na prawie 55 000 USD. Badania zostały przeprowadzone przez firmę McAfee, jednostkę Intela ds. technologii bezpieczeństwa; K. Greene, *Passing Down Digital Assets*, „Wall Street Journal” (31.08.2012), <http://goo.gl/7KAAOm> (dostęp 31.01.2020); zob. National Conference of Commissioners on Uniform State Laws, *Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act with Prefatory Note and Comments*, Seattle 2014 (dalej: NCCUSL, *Uniform Fiduciary Access...*), *prefatory note*, s. 1, <https://perma.cc/Z7XU-NSKQ> (dostęp 31.01.2020); liczba stałych abonentów internetu szerokopasmowego w USA wzrosła w latach 2000–2018 z 7,07 mln do 110,51 mln, <https://www.statista.com/statistics/183614/us-households-with-broadband-internet-access-since-2009/> (dostęp 31.01.2020); ilość dorosłych Amerykanów korzystających z internetu w latach 2000–2018 wzrosła w każdej grupie wiekowej: 18–29 lat (z 72% do 98%), 30–49 lat (z 61% do 97%), 50–64 lat (z 46% do 87%), 65 lat i więcej (z 14% do 66%), <https://www.statista.com/statistics/184389/adult-internet-users-in-the-us-by-age-since-2000/> (dostęp 31.01.2020); więcej wyników badań statystycznych dotyczących korzystania z internetu zob. <https://www.statista.com/topics/2237/internet-usage-in-the-united-states/> (dostęp 31.01.2020).

74 G.W. Beyer, N. Cahn, *Digital Planning...*, s. 149 i n.

75 Komisja Unifikacji Prawa została utworzona w 1892 r. Jest to stowarzyszenie non-profit, które nie posiada osobowości prawnej; składa się z komisji stanowych, w tym również komisji reprezentujących Dystrykt Kolumbii, Portoryko oraz Wyspy Dziewicze. Każda jurysdykcja samodzielnie określa liczbę i zasady powoływania komisarzy. Grupę ponad 300 członków ULC tworzą w zdecydowanej większości prawnicy praktycy, sędziowie oraz profesorowie prawa, ale są wśród nich również legislatorzy stanowi. Komisarze nie otrzymują wynagrodzenia za swoją pracę; muszą należeć do zawodowego stowarzyszenia prawników (*Bar Association*), co z kolei oznacza konieczność legitymowania się prawniczym egzaminem państwowym. ULC podejmuje szereg działań na rzecz ujednolicenia prawa. Biorąc pod uwagę jej skład, cele i zakres aktywności, jest też określana jako Krajowa Konferencja Komisarzy ds. Unifikacji Praw Stanowych (*National Conference of Commissioners on Uniform State Laws*), www.uniformlaws.org/aboutulc/overview (dostęp 31.01.2020); zob. ULC, *Observers' Manual 2019*, <https://www.uniformlaws.org/HigherLogic/System/DownloadDocumentFile.aspx?DocumentFileKey=9d6da222-e3e8-4530-993f-fb078ab41a1c&forceDialog=0> (dostęp 31.01.2020); o historii ULC: R.A. Stein, *Forming A More Perfect Union, A History of the Uniform Law Commission*, LexisNexis 2013, *passim*.

76 Grupę tworzyli następujące osoby: S. Brown Walsh (przewodnicząca), T.P. Berry, D.D. Biken, S.Y. Chow, V.C. Deliberato, M.S. Feinstein, G.H. Hennig, S.C. Kent, S.K. Nichols, D. Robbins, L. Shetterly, N. Cahn (sprawozdawca). Ponadto do grupy z urzędu weszli: H. Lansing (prezydent ULC), G. Hagerty (przewodniczący sekcji) oraz L. Karsai (dyrektor wykonawczy).

77 Podstawowe zasady sporządzania przez ULC aktów modelowych zob. ULC, *Drafting Rules*, 2012, <https://www.uniformlaws.org/HigherLogic/System/DownloadDocumentFile.aspx?DocumentFileKey=5aef78f0-b413-8740-230a-a21b8bc24d16&forceDialog=0> (dostęp 31.01.2020).

kownika⁷⁸. Propozycja została następnie poszerzona o dwie kwestie⁷⁹, które 5 lipca 2011 r. komisarz z Minnesoty – Genne H. Henning przedłożył w formie suplementu przewodniczącej komisji programowej ULC (*Committee on Scope and Program*) – Harriet Lansing⁸⁰. W listopadzie 2012 r. komisja robocza ULC (*Drafting Committee*) przekazała do konsultacji pierwszy projekt

i rozpowszechniania cyfrowych praw majątkowych – czy być ograniczony jedynie do otrzymania kopii zasobów cyfrowych? Do rozważenia pozostała też kwestia rozróżnienia praw majątkowych do zasobów cyfrowych od prawa dostępu do nich. Konieczne było jednocześnie opracowanie precyzyjnej definicji takich podstawowych pojęć jak zasób cyfrowy⁸², konto czy

Ustawodawca Luizjany wyraźnie wyłączył odpowiedzialność prawną dostawcy usług cyfrowych za zgodne z prawem działania podjęte w celu zapewnienia dostępu do zawartości konta cyfrowego.

regulacji⁸¹, zwracając przy tym uwagę na szereg zagadnień wymagających dalszej dyskusji oraz szczegółowej analizy. Otwarte pozostały między innymi następujące kwestie: Jakie rodzaje zarządu powierniczego należy uwzględnić w regulacji? Czy tylko taki zarząd, który jest powoływany przez sąd? Jaki ma być zakres jego umocowania? Czy ma on obejmować dostęp do zasobów cyfrowych, czy konieczne jest uzyskanie szczególnego, dodatkowego upoważnienia? Wreszcie jaki ma być zakres uprawnień zarządcy powierniczego? Czy ma on dawać możliwość posiadania i zarządzania,

prawo majątkowe. Przesądzić należało ponadto relacje między przepisami ustawy a umownymi warunkami świadczenia usług, a także relacje między przepisami chroniącymi prywatność, penalizującymi nieuprawniony dostęp do komputera oraz zgromadzonych na nim danych, a uprawnieniami, które mają być przyznane zarządcy powierniczemu⁸³. W rezultacie projekt ulegał modyfikacjom⁸⁴ i był przedmiotem szerokiej

78 *Project Proposal: Fiduciary, Powers and Authority to Access Online Accounts and Digital Property During Incapacity and After Death*.

79 Dotyczyły one następujących zagadnień: (1) które akty modelowe ULC oraz statuty są związane z propozycją projektu oraz (2) jakie organizacje oraz grupy interesów mogą być zainteresowane przedłożoną propozycją.

80 Zob. Suplement do *Project Proposal*..., <https://www.uniformlaws.org/HigherLogic/System/DownloadDocumentFile.ashx?DocumentFileKey=4ae67ea5-6e34-f1bb-4b9e-d143b18f78b9&forceDialog=0> (dostęp 31.01.2020).

81 Zob. wersję roboczą projektu przedłożoną do dyskusji na spotkaniu komisji w dniach 30.11–1.12.2012, <https://www.uniformlaws.org/HigherLogic/System/DownloadDocumentFile.ashx?DocumentFileKey=cdb562a1-f253-fde5-4b7b-c7f9f38c44e1&forceDialog=1> (dostęp 31.01.2020).

82 Poszukiwanie znaczenia pojęcia *digital assets* w źródłach pozaprawnych podejmuje M.D. Glennon, *A Call to Action*..., s. 53–54; rodzaje zasobów cyfrowych zob. N. Cahn, *Post-mortem Life*..., s. 36–37; G.W. Beyer, N. Cahn, *Digital Planning*..., s. 137–138; por. J.P. Hopkins, I.A. Lipin, *Viable Solutions*..., s. 63–64; R. Pinch, *Protecting Digital*..., s. 547–550; L. McCarthy, *Digital Assets and Intestacy*, „Boston University Journal of Science and Technology Law” 2015, vol. 21, s. 385–386.

83 S. Brown Walsh, N. Cahn, *Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act, First Working Draft*, 11.11.2012 r., <https://www.uniformlaws.org/HigherLogic/System/DownloadDocumentFile.ashx?DocumentFileKey=efd9daf8-3562-170e-3db6-462a7fb6f882&forceDialog=0> (dostęp 31.01.2020).

84 Zob. wersję roboczą projektu przedłożoną do dyskusji na spotkaniu komisji w dniach 15–16.02.2013 r., <https://www.uniformlaws.org/HigherLogic/System/DownloadDocumentFile.ashx?DocumentFileKey=8207ff62-cc7d-2762-a617-462f79fd8c4d&forceDialog=1> (dostęp 31.01.2020).

debaty,⁸⁵ w której udział wzięli przedstawiciele różnych grup społecznych⁸⁶. W ramach dalszych prac Komisji ULC⁸⁷ powstało kilka wersji roboczych, do których

Stanowych, która odbyła się w dniach 11–17 lipca 2014 r. w Seattle, przyjęto projekt modelowej ustawy o dostępie do zasobów cyfrowych w ramach zarządu

Projekt ustawy modelowej (UFADAA) został oparty na zarządzie powierniczym oraz domniemaniu zgody użytkownika na dostęp do jego zasobów cyfrowych.

sukcesywnie zgłaszano kolejne uwagi, wątpliwości oraz postulaty⁸⁸. Po trzech latach pracy, podczas 123. krajowej konferencji Komisarzy ds. Unifikacji Praw

powierniczego (*Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act* – UFADAA)⁸⁹ i rekomendowano jej implementację we wszystkich ustawodawstwach stanowych.

85 W literaturze do prac nad regulacją modelową nawiązują m.in. A.B. Lopez, *Posthumous Privacy...*, s. 189 i n., 203 i n.; J. Lee, *Death and Live Feeds: Privacy Protection in Fiduciary Access to Digital Assets*, „Columbia Business Law Review” 2015, nr 2, s. 689 i n.

86 Stanowisko wyrazili między innymi: S. DelBianco, C.M. Szabo oraz J.J. Halpert reprezentujący firmę NetChoice (8.07.2013); R.O. Rash, D.H. Rash (5.07.2013) oraz A.S. Bohm (3.07.2013) działający w imieniu American Civil Liberties Union (ACLU), która jest organizacją pozarządową zrzeszającą ponad pół miliona członków oraz posiadającą 53 oddziały w USA.

87 Dokumentacja prac Komisji wraz z wersjami roboczymi projektu oraz komentarzami zob. <https://www.uniformlaws.org/viewdocument/committee-archive-13?CommunityKey=f7237fc4-74c2-4728-81c6-b39a91ecdf22&tab=librarydocuments> (dostęp 31.01.2020).

88 Zob. uwagi zgłoszone między innymi przez: E. Carroll, *Comments on the March 2014 draft* (18.03.2014); Ch. Kunz, *FADA Draft for March 21–22, 2014, Meeting* (17.03.2014); J. Gregory, *ULC FADA additional comments* (17.03.2014); J. Gregory, *March draft of the Fiduciary Access to Digital Asset Act (FADA)* (16.03.2014); S. Kent, *Fiduciary Access to Digital Assets Act, March 21–22, 2014, Meeting Draft* (10.03.2014); D. Molzan, *Personal Representative Access to Digital Assets* (7.03.2014); S. Brown Walsh, *Fiduciary Access to Digital Assets Drafting Committee March 2014 Meeting; Summary of Changes and Issues* (28.02.2014); J. Gregory, Ch. Kunz, *Comments* (23.02.2014), <https://www.uniformlaws.org/viewdocument/committee-archive-13?CommunityKey=f7237>

4.2. Główne założenia

Celem UFADAA było zapewnienie bezpieczeństwa prawnego poprzez usunięcie barier dla powierniczego dostępu do zasobów cyfrowych⁹⁰ w przypadku śmierci użytkownika lub ustanowienia dla niego kuratora, co w praktyce oznacza ubezwłasnowolnienie użytkownika (osoba chroniona)⁹¹. UFADAA miała przy tym nie naruszać innych przepisów prawnych. Zakres regulacji, ujęty w 15 artykułach, został ograniczony przedmiotowo do zasobu cyfrowego, a podmiotowo do zarządcy powierniczego.

UFADAA posługuje się specjalistyczną terminologią, której znaczenie wymagało wyjaśnienia. Dla tego podstawowe pojęcia zostały ujęte w katalogu i zdefiniowane⁹². Jednym z największych wyzwań, przed którym stanęła Komisja, było wyjaśnienie

fc4-74c2-4728-81c6-b39a91ecdf22&tab=librarydocuments (dostęp 31.01.2020).

89 Zob. <https://www.uniformlaws.org/HigherLogic/System/DownloadDocumentFile.ashx?DocumentFileKey=6745a319-c0e5-6240-bdb5-336214d245c5&forceDialog=1> (dostęp 31.01.2020).

90 NCCUSL, *Uniform Fiduciary Access...*, prefatory note, s. 1.

91 Osoba chroniona (*protected person*) oznacza osobę fizyczną, dla której ustanowiono kuratora. Pojęcie to obejmuje również osobę fizyczną, dla której postępowanie o ustanowienie kuratora jest w toku, art. 2 nr 19 UFADAA; por. art. 2 nr 21 RUFADAA.

92 Art. 2 UFADAA; art. 2 RUFADAA.

pojęcia zasobu cyfrowego (*digital asset*). Wąski zakres regulacji stanowych nie sprostał dynamice zmian technologicznych i szybko stał się nieefektywny. Rewolucja cyfrowa wymusiła szeroką definicję, która miała być otwarta na nowe technologie i nie wymagałaby częstych zmian legislacyjnych⁹³. Z tego powodu zdecydowano się na szerokie ujęcie zasobu cyfrowego, który zdefiniowano jako zapis w formie elektronicznej⁹⁴. Przyjęto jednocześnie, że taką cechą posiada zapis sporządzony w technologii wykorzystującej rozwiązania elektryczne, cyfrowe, magnetyczne, bezprzewodowe, optyczne, elektromagnetyczne itp.⁹⁵ Przedmiot regulacji objął dobra dostępne wyłącznie w tej formie. Zaliczono do nich między innymi informację elektroniczną przechowywaną zarówno na nośniku fizycznym, jak i „w chmurze”⁹⁶. Z zakresu zastosowania UFADAA wyłączono natomiast zasób cyfrowy pracodawcy, z którego korzystał pracownik w toku zwykłej działalności pracodawcy⁹⁷, a także instrument bazowy oraz zobowiązanie podstawowe, chyba że były one w formie zapisu elektronicznego⁹⁸.

Dostęp do zasobów cyfrowych został oparty na czterech rodzajach zarządu powierniczego⁹⁹: (1) zarządcy spadku¹⁰⁰, (2) kuratorze¹⁰¹, (3) agencie¹⁰² oraz

(4) powierniku¹⁰³. UFADAA zachowała odmienności wynikające ze specyfiki ustanawiania tych podmiotów¹⁰⁴. Nie wpłynęło to jednak na zakres ich uprawnień¹⁰⁵. UFADAA dała im szeroki dostęp do zasobów cyfrowych, przyjmując domniemanie, że użytkownik wyraził zgodę na udostępnienie swojego konta i zarządzanie nim¹⁰⁶. W konsekwencji uprawnienie obejmowało dostęp do: (1) treści komunikatu elektronicznego¹⁰⁷, (2) katalogu wysłanych i odebranych komunikatów elektronicznych¹⁰⁸, a także do (3) innych zasobów cyfrowych, do których zmarły lub ubezwłasnowolniony użytkownik miał prawo lub udział w prawie¹⁰⁹. Zakres dostępu do tych zasobów cyfrowych był jednak zróżnicowany. Ograniczenia zawarte były w przepisach prawa¹¹⁰ i mogły też wynikać ze stosunku powiernictwa¹¹¹, testamentu¹¹² lub orzeczenia sądownego¹¹³. Szczególne znaczenie miało tutaj prawo federalne¹¹⁴, w tym ustawa o prywatności komunikacji elek-

93 A.B. Lopez, *Posthumous Privacy...*, s. 204–205.

94 Art. 2 nr 9 zd. 1 UFADAA.

95 Art. 2 nr 10 UFADAA; por. art. 2 nr 11 RUFADAA.

96 Chodzi o informacje znajdujące się nie tylko w komputerze, laptopie, telefonie komórkowym czy innym urządzeniu cyfrowym, ale także o treść stron internetowych oraz prawa do własności cyfrowej (nazwy domen czy uprawnienia związane z gramami online), NCCUSL, *Uniform Fiduciary Access...*, art. 2, s. 7; szerzej z przykładami J.D. Lamm, Ch.L. Kunz, D.A. Riehl, P.J. Rademacher, *The Digital Death Conundrum: How Federal and State Laws Prevent Fiduciaries from Managing Digital Property*, „University of Miami Law Review” 2014, vol. 68, s. 388–389.

97 Art. 3 (b) UFADAA; por. art. 3 (c) RUFADAA; uzasadnienie takiego wyłączenia wraz z przykładami NCCUSL, *Uniform Fiduciary Access...*, art. 3, s. 9.

98 Art. 2 nr 9 zd. 2 UFADAA.

99 Art. 3 (a) UFADAA; por. art. 3 (a) RUFADAA.

100 Art. 4 UFADAA.

101 Art. 5 UFADAA.

102 Art. 6 UFADAA.

103 Art. 7 UFADAA.

104 Podobnie w projekcie roboczym regulacji (FADA), por. J.D. Lamm, Ch.L. Kunz, D.A. Riehl, P.J. Rademacher, *The Digital Death...*, s. 414–415.

105 Opis czterech rodzajów zarządu powierniczego oraz problemów związanych z ich wykorzystaniem do zasobów cyfrowych przed UFADAA zob. tamże, s. 391–406.

106 J. Ronderos, *Is Access Enough?: Addressing Inheritability of Digital Assets Using the Three-Tier System Under the Revised Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act*, „Transactions. The Tennessee Journal of Business Law” 2017, vol. 18, s. 1037.

107 Definicja pojęcia *Content of an electronic communication* zob. art. 2 nr 6 UFADAA, por. art. 2 nr 6 RUFADAA.

108 Definicja pojęcia *Catalogue of electronic communications* zob. art. 2 nr 4 UFADAA, por. art. 2 nr 4 RUFADAA.

109 Art. 4 – art. 7 UFADAA.

110 § 2702 (b) U.S.C.; zob. też art. 8 (b) UFADAA.

111 Art. 7 (a) UFADAA.

112 Art. 4 UFADAA.

113 Art. 4 – art. 7 UFADAA.

114 O prawie federalnym (SCA, ECPA) regulującym zasoby cyfrowe zob. M.W. Costello, *The „PEAC”...*, s. 432–435; zob. też pozytywną ocenę zgodności PEAC i RUFADAA z prawem federalnym, tamże, s. 445 i n.; por. L. McCarthy, *Digital Assets...*, s. 391 i n.; szeroką analizę SCA przeprowadził M. Borden, *Covering Your Digital Assets: Why the Stored Communications Act Stands in the Way of Digital Inheritance*, „Ohio State Law Journal” 2014, vol. 75, s. 405–446.

tronicznej¹¹⁵, która określa odmienne zasady dostępu do katalogu i treści komunikatów elektronicznych¹¹⁶. Kluczowe było też rozróżnienie, czy treść komunikatu została wysłana, czy odebrana przez użytkownika¹¹⁷. Prawo federalne zezwala bowiem na ujawnienie treści komunikatów odebranych, a więc tych, które użytkownik otrzymał na swoje konto¹¹⁸. Natomiast dostęp do treści komunikatów wysłanych uzależ-

federalnym¹²⁰, a przede wszystkim wyrażali obawę o naruszenie prywatności osób, które prowadziły korespondencję elektroniczną z użytkownikiem¹²¹.

Tymczasem celem Komisji było zniesienie potencjalnych barier w dostępie do zasobów cyfrowych. Dlatego UFADAA uniemożliwiała administratorowi jednostronne wyłączenia czy ograniczenia dostępu do zasobów cyfrowych. Jeżeli ogólne warunki umowy

Wątpliwości dotyczące ochrony prywatności stały się główną przyczyną braku implementacji ustawy modelowej.

niezgodność proponowanych rozwiązań z prawem

o świadczenie usług zawierały takie ograniczenia, to były one sprzeczne z interesem publicznym (*strong public policy*) i tym samym nieważne¹²². Pojęcie interesu publicznego należało w przypadku kolizji lub wątpliwości interpretować w taki sposób, aby chronić dostęp zarządcy powierniczego do zasobów cyfrowych¹²³. Użytkownik mógł oczywiście sam ograniczyć dostęp. W tym celu musiał jednak złożyć odrębne, jednoznaczne i świadome oświadczenie¹²⁴. Takie oświadczenie miało pierwszeństwo przed odmiennymi postanowieniami zawartymi w testamencie, pełnomocnictwie, zabezpieczeniu sądowym czy umowie powierniczej¹²⁵.

115 Ustawa z dnia 21 października 1986 r. – *Electronic Communications Privacy Act* (ECPA), H.R. 4952 (99th), <https://www.govtrack.us/congress/bills/99/hr4952/text> (dostęp 31.10.2020); ECPA została implementowana do tytułu 18 U.S.C. rodz. 121– *Stored Wire and Electronic Communications and Transactional Records Access*, § 2701 – § 2710.

116 Zagadnienia prawne związane z treścią informacji internetowej, w tym m.in. jej definicję oraz klasyfikację szczegółowo omawia M.J. Tokson, *The Content/Envelope Distinction in Internet Law*, „William and Mary Law Review” 2009, vol. 50, s. 2105–2176.

117 A.B. Lopez, *Posthumous Privacy...*, s. 205; NCCUSL, *Uniform Fiduciary Access...*, art. 4, s. 10–11; por. National Conference of Commissioners on Uniform State Laws, *Revised Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act with Prefatory Note and Comments*, Williamsburg 2015, komentarz do art. 7 UFADAA, s. 14–15.

118 § 2702 (b) nr 1 U.S.C.; osobą uprawnioną do zapoznania się z treścią komunikatu jest adresat, odbiorca, a także ich pełnomocnik (agent).

119 § 2702 (b) nr 3 U.S.C.

120 Ograniczenia i trudności w udostępnieniu zawartości poczty elektronicznej wynikające z *Stored Communications Act* (SCA), w szczególności z § 2702 U.S.C., w kontekście sprawy *Ajemian vs. Yahoo! Inc.* opisuje A.B. Lopez, *Death and the Digital Age: The Disposition of Digital Assets*, „Savannah Law Review” 2016, vol. 3, nr 1, s. 82–84.

121 A.B. Lopez, *Posthumous Privacy...*, s. 205–206 ze wskazaniem dalszych argumentów podnoszonych przez ACLU oraz NetChoice; por. S. DelBianco, C.M. Szabo oraz J.J. Halpert reprezentujący stowarzyszenie NetChoice (8.07.2013) oraz A.S. Bohm (3.07.2013) działający w imieniu ACLU.

122 Art. 8 (b) nr 1 UFADAA.

123 NCCUSL, *Uniform Fiduciary Access...*, art. 8, s. 18.

124 Art. 8 (b) nr 1 UFADAA.

125 NCCUSL, *Uniform Fiduciary Access...*, art. 8, s. 17–18.

Należało również pamiętać, że uprawnienia zarządcy powierniczego były pochodną uprawnień użytkownika. Zarządca powierniczy mógł zatem dokonać czynności w formie elektronicznej tylko wtedy, gdy był do nich upoważniony użytkownik. Jeśli natomiast umowa o świadczenie usług wykluczała operacje online, to również zarządca powierniczy nie mógł ich przeprowadzić¹²⁶. Wstępował on jedynie w miejsce użytkownika¹²⁷. Jego uprawnienia nie mogły też naruszać przepisów regulujących stosunki prawne dotyczące zasobów cyfrowych. Zarządca powierniczy miał wyłącznie prawo do dostępu, kontroli oraz kopiowania zasobów cyfrowych w zakresie dozwolonym przez prawo autorskie¹²⁸. Musiał on przy tym działać zgodnie ze swoimi uprawnieniami oraz obowiązkami i nie mógł ujawniać informacji, które otrzymał podczas ich wykonywania. Zapewnienie dostępu nie było też tożsame z przeniesieniem własności czy możliwością dokonywania rozporządzeń¹²⁹. Takich uprawnień zarządcy powierniczy nie posiadał nawet w ramach kontroli zasobów cyfrowych. Kontrola dawała mu jedynie możliwość przesunięcia lub usunięcia konkretnego zapisu, o ile było to zgodne z prawem autorskim¹³⁰. Rozporządzenie zasobami cyfrowymi regulują odrębne przepisy. Jeśli więc przykładowo użytkownik stworzył postać wirtualną w grze *online* i posiadał prawa majątkowe z nią związane, to zdolność zarządcy powierniczego do sprzedaży takiej postaci i związanych z nią praw majątkowych podlegała prawu spadkowemu¹³¹.

Dostępu zarządcy powierniczego nie należało również traktować jako przeniesienia konta na inną osobę czy też inną formę korzystania z niego, która byłaby sprzeczna z umową o świadczenie usług¹³². Prawdopodobnie złożony wniosek¹³³ zobowiązywał administratora

do udostępnienia zasobów cyfrowych w ciągu 60 dni. W przypadku odmowy zarządcy powierniczego mógł zwrócić się do sądu w celu wydania odpowiedniego orzeczenia¹³⁴. Warto ponadto zauważyć, że UFADAA przewidywała wyłączenie odpowiedzialności administratora, jego pracowników oraz agentów za działanie lub zaniechanie dokonane w dobrej wierze zgodnie z jej postanowieniami¹³⁵. Nie ponosił w szczególności odpowiedzialności administrator, który działał na podstawie certyfikatu potwierdzającego powiernictwo, nie wiedząc o tym, że zawarte w nim upoważnienia są wadliwe; co więcej, mógł on założyć prawidłowość zawartych w nim danych bez konieczności ich weryfikacji¹³⁶. Natomiast osoba, która w dobrej wierze dokonała czynności prawnej w oparciu o takie zaświadczenie, mogła dochodzić realizacji zobowiązania, tak jakby upoważnienia zawarte w zaświadczeniu były ważne¹³⁷. Odpowiedzialność za wyrządzoną szkodę ponosiła za to osoba, która, żądając przedłożenia dodatkowych dokumentów, działała w złej wierze¹³⁸. UFADAA zawierała również klauzulę salwatoryjną mającą zapewnić stosowanie ustawy mimo stwierdzenia nieważności części jej postanowień¹³⁹.

4.3. Implementacja

UFADAA szybko została poddana procesowi legislacyjnemu. W latach 2014–2015 rozpoczął się on w dwudziestu siedmiu stanach¹⁴⁰. Implementacja spotkała się jednak z silnym oporem i nagle stanęła w miejscu. Powstałą sytuację dobrze ilustruje proces legislacyjny w stanie Illinois¹⁴¹, gdzie senacki projekt ustawy (SB 1376) szybko i bezproblemowo przechodził kolejne

126 NCCUSL, *Uniform Fiduciary Access...*, art. 9, s. 23–24.

127 Pozytywnie o takim rozwiązaniu na gruncie wcześniejszej wersji regulacji (FADA) J.D. Lamm, Ch.L. Kunz, D.A. Riehl, P.J. Rademacher, *The Digital Death...*, s. 415.

128 Art. 9 (a) UFADAA.

129 NCCUSL, *Uniform Fiduciary Access...*, art. 2, s. 7.

130 NCCUSL, *Uniform Fiduciary Access...*, art. 9, s. 23.

131 NCCUSL, *Uniform Fiduciary Access...*, art. 9, s. 23.

132 Art. 8 (b) nr 2 UFADAA; NCCUSL, *Uniform Fiduciary Access...*, art. 8, s. 18.

133 Wymagania określone zostały w art. 9 (b) (1)–(4), (d), (e) UFADAA.

134 Art. 9 (c) UFADAA.

135 Art. 10 UFADAA; art. 16 (f) RUFADAA.

136 Art. 9 (f) UFADAA.

137 Art. 9 (g) UFADAA.

138 Art. 9 (h) UFADAA.

139 Art. 13 UFADAA; art. 19 RUFADAA.

140 M.D. Walker, *The New Uniform Digital Assets Law: Estate Planning and Administration in the Information Age*, „Real Property, Trust and Estate Law Journal”, s. 58; na 26 stanów wskazuje A.B. Lopez, *Posthumous Privacy...*, s. 189, 206.

141 Pełna dokumentacja procesu legislacyjnego, <http://www.ilga.gov/legislation/BillStatus.asp?GAID=13&GA=99&DocNum=1376&DocTypeID=SB&SessionID=88&LegID=87872&SpecSess=&Session=> (dostęp 31.01.2020).

etapy legislacyjne. Głosowania były jednomyślne¹⁴²: zarówno w senackiej komisji sprawiedliwości przy pierwszym czytaniu (9 do 0)¹⁴³, przy akceptacji poprawek (11 do 0)¹⁴⁴, jak również podczas trzeciego czytania w Senacie (57 do 0)¹⁴⁵, a następnie w komisji ds. prawa cywilnego Izby Reprezentantów (11 do 0)¹⁴⁶.

w trakcie procesu legislacyjnego między innymi co do zakresu i mocy wiążącej regulacji¹⁴⁹. Dezaprobata dla UFADAA wynikała jednak przede wszystkim z wątpliwości dotyczących ochrony prywatności¹⁵⁰. Ze zdecydowanym sprzeciwem spotkało się przyjęcie domniemanej zgody zmarłego lub osoby ubezwłasno-

Konkurencyjny projekt ustawy (PEAC) opracowany przez podmioty świadczące usługi internetowe znacząco ograniczał dostęp do konta internetowego i nie ułatwił zarządzania masą spadkową.

Wszystko wskazywało więc na to, że ustawa będzie przyjęta. Tymczasem 31 maja 2015 r. projekt został ponownie skierowany do prac komisji (*House Rules Committee*), co w praktyce oznaczało jego „zamrożenie” i skazanie na „legislacyjny niebyt”¹⁴⁷. Przyczyn takiego niespodziewanego rozwoju sytuacji upatruje się między innymi w masowych protestach oraz braku akceptacji dla UFADAA w innych stanach¹⁴⁸. Rzeczywiście wszystkie pozostałe stany (z wyjątkiem Delaware), które rozpoczęły proces legislacyjny, nie przyjęły UFADAA do swojego porządku prawnego. Wśród powodów braku implementacji wymienia się działania lobbystyczne firm z branży informatycznej oraz aktywność organizacji walczących o ochronę wolności obywatelskich, a także wątpliwości zgłaszane

wolnionej do szerokiego dostępu zarządcy powierniczego do zasobów cyfrowych. Dostawcy usług internetowych przekonywali, że należy przyjąć przeciwne rozwiązanie, tj. domniemanie braku zgody. Miały za tym przemawiać między innymi wyniki badań, które wykazały, że ponad 70% Amerykanów chce chronić swoją prywatność po śmierci¹⁵¹ i opowiada się za udostępnieniem komunikacji elektronicznej tylko wtedy, gdy wyrażą na to wyraźną zgodę¹⁵². Wskazywano przy tym na fundamentalne różnice występujące między przedmiotami fizycznymi a zasobami cyfrowymi¹⁵³. Dodatkowo argumentowano, że UFADAA narusza warunki umowy o świadczenie usług i zmusza usługodawców do podejmowania działań sprzecznych z pra-

142 Zob. wyniki głosowania nad projektem SB nr 1376, <http://www.ilga.gov/legislation/votehistory.asp?DocNum=1376&DocTypeID=SB&LegID=87872&GAID=13&SessionID=88&GA=99&SpecSess=> (dostęp 31.01.2020).

143 Głosowanie w dniu 17 marca 2015 r.

144 Głosowanie w dniu 21 kwietnia 2015 r.

145 Głosowanie w dniu 22 kwietnia 2015 r.

146 Głosowanie w dniu 13 maja 2015 r.

147 Co formalnie nastąpiło z upływem kadencji Senatu dnia 10 stycznia 2017 r.

148 J.R. Gottlieb, *ULC Rewrites 'Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act'* (20.07.2015), <https://www.illinoisestateplan.com/ulc-rewrites-uniform-fiduciary-access-to-digital-assets-act/#sthash.6ZJs28wb.dpuf> (dostęp 31.01.2020).

149 J. Walker, *Return of the UFADAA: How Texas and Other States' Adoption of the RUFADAA can Change the Internet*, „Estate Planning and Community Property Law Journal” 2016, vol. 8, s. 585.

150 A.B. Lopez, *Posthumous Privacy...*, s. 190, 207; J. Lee, *Death and Live...*, s. 679–693.

151 Szeroko o prywatności po śmierci w świecie digitalnym N.M. Banta, *Death and Privacy in the Digital Age*, „North Carolina Law Review” 2016, vol. 94, s. 927–990.

152 Zob. wyniki badań NetChoice, *Privacy Afterlife. Empowering users to control who can see their online accounts*, <https://perma.cc/W9NA-QR6F> (dostęp 31.01.2020).

153 Na te różnice zwraca uwagę m.in. J. Lee, *Death and Live...*, s. 689–693.

wem federalnym¹⁵⁴. Sygnalizowano też konieczność poprawy ochrony osób trzecich, precyzyjnego określenia praw zarządcy powierniczego oraz zdefiniowania pojęcia „dostęp”, a także usunięcia innych niejasności językowych¹⁵⁵. Krytycy twierdzili również, że UFADAA nie powinna mieć pierwszeństwa przed postanowieniami umownymi. Zgłaszano ponadto obawy dotyczące odpowiedzialności cywilnej dostawców usług internetowych związane z nową regulacją¹⁵⁶.

Rozwiązania zawarte w UFADAA zostały przyjęte w stanie Delaware¹⁵⁷. Był to jedyny stan, który zdążył uchwalić ustawę przed powstaniem silnego oporu społecznego¹⁵⁸. W trakcie procesu legislacyjnego zdecydowano się jednak wprowadzić pewne zmiany dotyczące chociażby pojęcia zasobu cyfrowego¹⁵⁹. Treść ustawy nie była więc tożsama z UFADAA, ale mimo to dalej budziła wiele wątpliwości¹⁶⁰. Petycje o zawetowanie ustawy, które złożyli dostawcy usług internetowych (np. Google, AOL czy NetChoice)¹⁶¹, nie przyniosły skutku. Ustawa (HB 345) została podpisana przez gubernatora 12 sierpnia 2014 r. i weszła w życie 1 stycznia 2015 r.¹⁶²

5. PEAC

Na fali krytyki UFADAA przygotowany został przez firmę NetChoice, która zrzesza podmioty świadczące usługi internetowe i reprezentuje ich interesy¹⁶³, konkurencyjny projekt ustawy – *Privacy Expectation Afterlife and Choices Act* (PEAC)¹⁶⁴. Celem tego projektu było zapewnienie pełnej ochrony prywatności treści cyfrowych zmarłego użytkownika, przy jednoczesnej poprawie efektywności zarządzania jego majątkiem. Projekt, który składał się zaledwie z siedmiu artykułów, wychodził z przeciwnego założenia niż UFADAA i znacząco ograniczał dostęp do komunikatów elektronicznych¹⁶⁵. Nawiązując do prawa federalnego, PEAC wyróżnił dwie odrębne kategorie danych, tj. „rejestr komunikatów oraz inne informacje dotyczące użytkownika”¹⁶⁶ oraz „treść komunikatu elektronicznego”¹⁶⁷. Pierwsza kategoria była zbieżna z pojęciem „katalog komunikatów elektronicznych”¹⁶⁸ i ograniczała się jedynie do informacji identyfikującej osobę, z którą użytkownik prowadził korespondencję elektroniczną, czas i datę korespondencji oraz adres elektroniczny¹⁶⁹. Druga kategoria była o wiele szersza i dawała taki zakres dostępu, jaki miał użytkownik po rejestracji na koncie za pomocą nazwy i hasła¹⁷⁰. Pojęcia „treść”¹⁷¹ oraz „komunikat elektroniczny”¹⁷²

154 Chodziło w szczególności o *Stored Communications Act* (SCA), 18 U.S.C. § 2701 – § 2713 (U.S.C. = United States Code); odmiennie: B. Orzeske, *UFADAA and the Federal Stored Communications Act* (15.06.2015), s. 2, <http://judiciary.pasenategop.com/wp-content/uploads/sites/42/2015/06/Uniform-Law-Commission-Written-Testimony.pdf> (dostęp 31.01.2020); zob. M.D. Walker, *The New Uniform...*, s. 55–57.

155 J. Lee, *Death and Live...*, s. 697–701.

156 M.D. Walker, *The New Uniform...*, s. 58.

157 Zob. historię procesu legislacyjnego, <https://legiscan.com/DE/bill/HB345/2013> (dostęp 31.01.2020).

158 B. Orzeske, *SB 518 to enact the Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act* (15.06.2015), <http://judiciary.pasenategop.com/wp-content/uploads/sites/42/2015/06/Uniform-Law-Commission-Written-Testimony.pdf> (dostęp 31.01.2020); por. A.B. Lopez, *Posthumous Privacy...*, s. 207.

159 Zarys przyjętych rozwiązań zob. J. Lee, *Death and Live...*, s. 671–673.

160 Porównania i oceny ustawy na tle UFADAA oraz przepisów stanowych dokonuje J. Lee, *Death and Live...*, s. 678–696; zob. też rekomendacje dotyczące zmian ustawy, tamże, s. 701–703.

161 A.B. Lopez, *Posthumous Privacy...*, s. 207.

162 Zob. tekst ustawy, <https://legiscan.com/DE/text/HB345/id/1023563> (dostęp 31.01.2020).

163 Należą do nich między innymi Airbnb, Aol, PayPal, Ebay, Facebook, Google, Yahoo!, HomeAway, Hotels.com, Wing, <https://netchoice.org/about/> (dostęp 31.01.2020).

164 <https://netchoice.org/library/privacy-expectation-afterlife-choices-act-peac/> (dostęp: 31.01.2020 r.).

165 PEAC w zarysie zob. J. Lee, *Death and Live...*, s. 673–674; szerzej M.W. Costello, *The “PEAC”*, s. 441 i n.

166 Art. 6 (F) PEAC (*record or other information pertaining to a user*).

167 Zob. art. 6 (A) PEAC (*contents*) oraz art. 6 (B) PEAC (*electronic communication*).

168 Por. art. 2 nr 4 UFADAA; art. 2 nr 4 RUFADAA.

169 Ponadto art. 6 (F) PEAC odwołuje się wprost do kryteriów określonych w § 2702 (c) U.S.C.

170 A.B. Lopez, *Posthumous Privacy...*, s. 208.

171 Definicja *contents* – art. 6 (A) PEAC jest tożsama z § 2510 nr 8 U.S.C. i obejmuje również temat komunikatu (*subject line of a communication*).

172 Definicja *electronic communication* w art. 6 (B) PEAC jest tożsama z § 2510 nr 12 U.S.C.

w rozumieniu PEAC korespondowały z definicjami zawartymi w UFADAA¹⁷³.

W obu przypadkach, a więc nawet wówczas, gdy dostęp nie obejmował treści komunikatów elektronicznych, dostawca usług internetowych mógł ujawnić informacje wykonawcy testamentu lub zarządcy spadku jedynie na podstawie prawomocnego orzeczenia właściwego sądu¹⁷⁴. W tym celu sąd musiał dokonać szeregu ustaleń faktycznych i prawnych szczegółowo opisanych w projekcie¹⁷⁵. Konieczne było między innymi ustalenie, czy ujawnienie informacji nie narusza obowiązujących przepisów prawa¹⁷⁶ oraz czy nie ma innych osób uprawnionych do konta zmarłego (użytkowników lub właścicieli)¹⁷⁷. Dostęp do samego katalogu komunikatów elektronicznych był ponadto ograniczony do informacji, które użytkownik otrzymał maksymalnie na rok przed swoją śmiercią¹⁷⁸ i nie mógł być sprzeczny z treścią testamentu¹⁷⁹.

internetowych przed odpowiedzialnością związaną z wykonaniem takiego orzeczenia¹⁸¹.

Pomysłodawcy PEAC nie poprzestali jednak na tak daleko idących ograniczeniach i wyposażyli dostawcę usług internetowych w dodatkowe uprawnienia, umożliwiając mu na przykład złożenie wniosku o uchylenie lub zmianę orzeczenia, jeśli jego wykonanie mogło spowodować dla niego nadmierne obciążenie lub gdy uznał, że którykolwiek z warunków uzyskania dostępu do konta nie został spełniony¹⁸²; co więcej, możliwość skorzystania z tego uprawnienia była nieograniczona czasowo. Dostawca usług internetowych mógł też odmówić ujawnienia zapisów i treści komunikatów, które zostały usunięte przez użytkownika lub które znajdowały się na koncie nieaktywnym¹⁸³. Była to konsekwencja przyjęcia zasady, że nie można przekazać większych uprawnień do konta niż te, jakimi dysponował zmarły. Dostawca usług internetowych

Nie można przekazać większych uprawnień do konta niż te, jakimi dysponował zmarły.

Sąd musiał przy tym stwierdzić, że użytkownik jednoznacznie zgodził się na ujawnienie treści komunikatów. Zgoda taka mogła wynikać z testamentu lub ustawień konta, w których wskazano, co należy zrobić z treścią komunikatów po określonym czasie nieaktywności lub w przypadku wystąpienia innego zdarzenia¹⁸⁰. Sąd musiał też orzec, że masa spadkowa w pierwszej kolejności zabezpiecza dostawcę usług

nie mógł być zmuszony do ujawnienia treści komunikatów, a nawet ich rejestru, jeśli wiedział, że z konta zmarłego korzysta zgodnie z prawem inna osoba¹⁸⁴. W takiej sytuacji mógł on jedynie wysłać na to konto informację o złożonym wniosku o udostępnienie informacji i wyznaczyć obecnemu użytkownikowi odpowiedni termin do zgłoszenia sprzeciwu. W tym czasie nie można było przekazywać żadnych informacji z konta. Sprzeciw miał być natomiast wiążący i ostatecznie uniemożliwiał zarządcy powierniczemu dostęp do konta¹⁸⁵. Ponadto dostawca usług internetowych nie był zobowiązany do przekazania kontroli

173 Por. definicja *Content of an electronic communication* – art. 2 nr 6 UFADAA, art. 2 nr 6 RUFADAA; definicja *Electronic communication* – art. 2 nr 11 UFADAA, art. 2 nr 12 RUFADAA.

174 Art. 1 (A) PEAC; art. 1 (B) (c) PEAC.

175 Art. 1 (A) (a)–(i) PEAC; art. 1 (B) (c) (i)–(vii) PEAC.

176 W szczególności § 2701 i n. U.S.C. oraz § 222 U.S.C.; art. 1 (A) (e) PEAC; art. 1 (B) (c) (vii) PEAC.

177 Art. 1 (A) (d) PEAC; art. 1 (B) (c) (vi) PEAC.

178 Art. 1 (A) (h) PEAC.

179 Art. 1 (A) (i) PEAC.

180 Art. 1 (B) (c) (i) PEAC.

181 Art. 1 (B) (c) (ii) PEAC.

182 Art. 2 PEAC.

183 Istotne były tutaj ustawienia konta dokonane przez użytkownika, które określały, co dzieje się z nieaktywnym kontem po upływie określonego w umowie czasu.

184 Art. 3 b PEAC.

185 Art. 4 PEAC.

nad kontem zmarłego użytkownika¹⁸⁶. Nie ponosił on też odpowiedzialności cywilnej ani karnej za działania w dobrej wierze zgodne z orzeczeniem sądu¹⁸⁷.

Projekt PEAC budził szereg kontrowersji. Uzałeźnienie dostępu do konta zmarłego od wydania orzeczenia sądowego było poważnym obciążeniem

w ogóle potrzeba tworzenia dla tych właśnie przypadków dodatkowej regulacji.

Projekt ustawy PEAC nie rozwiązywał istniejących problemów, a jedynie ograniczył się do blokowania dostępu do konta zmarłego użytkownika. Widocznym był brak szerszego, bardziej kompleksowego podej-

Komisja Unifikacji Prawa wprowadza rozwiązania kompromisowe oparte na trójstopniowym systemie autoryzacji dostępu do konta.

zarówno dla osób zainteresowanych dostępem, jak i sądów. Dlatego efektywność takiego rozwiązania słusznie podawano w wątpliwość¹⁸⁸. Kwestionowane były również samodzielne, niezależne od orzeczenia sądowego, uprawnienia dostawcy usług internetowych, z których mógł on skorzystać w każdej chwili, nawet po wydaniu orzeczenia przez sąd. Powstała bowiem obawa, że będzie to skutecznie opóźniać, a nawet blokować dostęp do konta. W rezultacie mogłoby to poważnie skomplikować sytuację prawną¹⁸⁹. Ponadto rygorystyczne warunki dostępu do konta znacząco ograniczały zakres wykorzystania PEAC. Zasadniczo proponowane rozwiązania mogły być skuteczne jedynie w sytuacji, w której użytkownik sporządził testament i wyraźnie wskazał w nim osobę upoważnioną do zarządzania kontem. W praktyce takich przypadków było jednak niewiele¹⁹⁰. Wątpliwym była

ście, do którego aspirowała UFADAA. Wbrew założeniom projekt w żaden sposób nie ułatwił też zarządzania masą spadkową. W rezultacie PEAC został przyjęty z jeszcze większą rezerwą i nie zyskał szerokiego poparcia. Tylko cztery stany (Kalifornia¹⁹¹, Oregon¹⁹², Virginia¹⁹³, Wyoming¹⁹⁴) rozważyły jego wykorzystanie. Jednak tylko Virginia¹⁹⁵ oparła swoją

swoimi zasobami cyfrowymi, zob. A.W. Coventry, *Update on Fiduciary Access to Digital Assets*, Pasternak & Fidis (12.02.2016), <https://www.pasternakfidis.com/update-on-fiduciary-access-to-digital-assets-2/> (dostęp 31.01.2020); por. Y. Mandel, *Facilitating the Intent...*, s. 1938, przypis 217.

191 Projekt AB nr 691 z 20.04.2015 r.; dokumentacja procesu legislacyjnego, http://leginfo.legislature.ca.gov/faces/HistoryClient.xhtml?bill_id=201520160AB691 (dostęp 31.01.2020).

192 Projekt Izby Reprezentantów HB nr 2647 (2015), przedłożony przez członków Izby J. Williamson, J. Barker oraz senatora A. Roblan, <https://olis.leg.state.or.us/liz/2015R1/Measures/Overview/HB2647> (dostęp 31.01.2020), <https://olis.leg.state.or.us/liz/2015R1/Downloads/MeasureDocument/HB2647/Introduced> (dostęp 31.01.2020).

193 Projekt Senatu SB nr 1450 (2015) wraz z pełną dokumentacją procesu legislacyjnego, <http://lis.virginia.gov/151/sum/SB1450.HTM> (dostęp 31.01.2020).

194 Projekt nr 16LSO-0041, Working Draft 0.5 (2016 r.), <https://wyoleg.gov/InterimCommittee/2015/SDI-0728APPENDIX12.pdf> (dostęp 31.01.2020).

195 § 64.2-109 – § 64.2-115 VA Code (2016).

186 Art. 5 PEAC.

187 Art. 7 PEAC.

188 Y. Mandel, *Facilitating the Intent of Deceased Social Media Users*, „Cardozo Law Review” 2018, vol. 39, s. 1938; A.B. Lopez, *Posthumous Privacy...*, s. 211.

189 Konieczne mogłoby się na przykład okazać ponowne otwarcie postępowania o dział spadku, jeśli treści komunikatów ujawniono dopiero po jego zamknięciu, a wskazują one na istnienie nowych zobowiązań oraz praw majątkowych: A.B. Lopez, *Posthumous Privacy...*, s. 210; Y. Mandel, *Facilitating the Intent...*, s. 1938.

190 Mniej niż połowa Amerykanów sporządza testament, a przy tym tylko nieliczni pamiętają o rozporządzeniu

legislację w 2015 r. na PEAC i ze zmianami¹⁹⁶ wprowadziła zawarte tam rozwiązania do swojego porządku prawnego. Krótki okres obowiązywania tej ustawy¹⁹⁷ nie dał jednak sposobności do weryfikacji przyjętych rozwiązań w praktyce¹⁹⁸, Virginia bowiem już w 2017 r. określiła nowe zasady dostępu do zasobów cyfrowych wzorowane na RUFADAA¹⁹⁹.

6. RUFADAA (2015)

W poszukiwaniu kompromisu komisja ULC dokonała weryfikacji rozwiązań przyjętych w UFADAA i w 2015 r. przedłożyła znowelizowaną wersję ustawy modelowej – RUFADAA²⁰⁰. Ustala ona odmienne zasady dostępu do katalogu i do treści komunikatu elektronicznego. Na jej podstawie administrator może udostępnić katalog, jeżeli użytkownik wyraźnie tego nie wykluczył lub sąd inaczej nie postanowił²⁰¹. Do ujawnienia treści komunikatu elektronicznego wymagana jest natomiast wyraźna zgoda użytkownika lub orzeczenie sądu²⁰². Znowelizowana ustawa unifikacyjna wprowadza przy tym trójstopniowy system autoryzacji dostępu²⁰³. W pierwszej kolejności użytkownik może za pomocą narzędzia *online* wydać administratorowi dyspozycję ujawnienia lub nieujawnienia zasobów cyfrowych, w tym treści komu-

nikatów elektronicznych (*online tool agreement*)²⁰⁴. Jeśli administrator nie udostępnił takiego narzędzia lub użytkownik z niego nie skorzystał, to o dostępie decyduje treść testamentu, umowy powierniczej lub pełnomocnictwa²⁰⁵. Dopiero w przypadku braku również takiego rozporządzenia poszukuje się rozwiązania w ogólnych warunkach umowy o świadczenie usług²⁰⁶. RUFADAA – w przeciwieństwie do UFADAA oraz PEAC²⁰⁷ – została dobrze przyjęta i stała się podstawą do ujednoczenia prawa amerykańskiego²⁰⁸. Zawarte w niej rozwiązania będą przedmiotem szczegółowej analizy w kolejnej publikacji.

Praca powstała w ramach pobytu naukowego na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jerzego Waszyngtona (GWU Law School) w Waszyngtonie.

Bibliografia

- Banta N.M., *Death and Privacy in the Digital Age*, „North Carolina Law Review” 2016, vol. 94, s. 927–990.
- Beyer G.W., Cahn N., *Digital Planning: the Future of Elder Law*, „National Academy of Elder Law Attorneys Journal” 2013, vol. 9 nr 1, s. 135–155.
- Borden M., *Covering Your Digital Assets: Why the Stored Communications Act Stands in the Way of Digital Inheritance*, „Ohio State Law Journal” 2014, vol. 75, s. 405–446.
- Cahn N., *Postmortem Life On-line*, Public Law and Legal Theory Paper No. 2012-25, „Probate & Property” 2011, vol. 25, nr 4, s. 36–39.
- 196 O implementacji PEAC w Virginii zob. M. Obenshain, J. Leftwich, *Protecting the Digital Afterlife: Virginia's Privacy Expectation Afterlife and Choices Act*, „Richmond Journal of Law and the Public Interest” 2015, vol. 19, nr 1, s. 44–49.
- 197 Przepisy zostały uchylone przez ustawę z dnia 17 lutego 2017 r., rozdz. 33 i 80.
- 198 Y. Mandel, *Facilitating the Intent...*, s. 1938.
- 199 § 64.2-116 – § 64.2-132 VA Code (2018); zmiana ustawy (17.02.2017), <http://lis.virginia.gov/cgi-bin/legp604.exe?171+ful+CHAP0033> (dostęp 31.01.2020); projekt Izby Reprezentantów HB nr 1608 (2017) wraz z pełną dokumentacją procesu legislacyjnego, <http://lis.virginia.gov/cgi-bin/legp604.exe?171+sum+HB1608> (dostęp 31.01.2020).
- 200 RUFADAA wraz z komentarzem, <https://www.uniformlaws.org/HigherLogic/System/DownloadDocumentFile.ashx?DocumentFileKey=112ab648-b257-97f2-48c2-61fe109a0b33&forceDialog=0> (dostęp 31.01.2020).
- 201 Art. 8 RUFADAA.
- 202 Art. 7 RUFADAA.
- 203 § 4(a)–(c) RUFADAA; J. Ronderos, *Is Access Enough?...*, s. 1038 i n.
- 204 Użytkownik powinien jednocześnie mieć możliwość zmiany dyspozycji w dowolnym czasie; art. 4 (a) RUFADAA.
- 205 Użytkownik może swoją dyspozycję dotyczącą zasobów cyfrowych zawrzeć również w innym dokumencie; art. 4(b) RUFADAA.
- 206 Art. 4 (c) RUFADAA.
- 207 Porównanie regulacji zawartych w UFADAA, PEAC oraz RUFADAA, <https://www.uniformlaws.org/HigherLogic/System/DownloadDocumentFile.ashx?DocumentFileKey=a45a0fc6-4cb4-0b25-a4cf-1792f1852355&forceDialog=0> (dostęp 31.01.2020).
- 208 Procedury legislacyjne dotyczące RUFADAA trwają jeszcze tylko w Dystrykcie Kolumbii (230141), Massachusetts (HB 3368) oraz w Pensylwanii (SB 320), <https://www.uniformlaws.org/committees/community-home?CommunityKey=f7237fc4-74c2-4728-81c6-b39a91ecdf22> (dostęp 31.12.2019).

- Costello M.W., *The "PEAC" of Digital Estate Legislation in the United States: Should States "Like" That?*, „Suffolk University Law Review” 2016, vol. 49, s. 429–449.
- Glennon M.D., *A Call to Action: Why the Connecticut Legislature Should Solve the Digital Asset Dilemma*, „Quinnipiac Probate Law Journal” 2014, vol. 28, nr 1, s. 48–72.
- Hopkins J.P., Lipin I.A., *Viable Solutions to the Digital Estate Planning Dilemma*, „Iowa Law Review Bulletin” 2014, vol. 99, s. 61–71.
- Lamm J.D., Kunz Ch.L., Riehl D.A., Rademacher P.J., *The Digital Death Conundrum: How Federal and State Laws Prevent Fiduciaries from Managing Digital Property*, „University of Miami Law Review” 2014, vol. 68, s. 385–420.
- Lee J., *Death and Live Feeds: Privacy Protection in Fiduciary Access to Digital Assets*, „Columbia Business Law Review” 2015, nr 2, s. 654–704.
- Lopez A.B., *Death and the Digital Age: The Disposition of Digital Assets*, „Savannah Law Review” 2016, vol. 3, nr 1, s. 77–89.
- Lopez A.B., *Posthumous Privacy, Decedent Intent, and Post-Mortem Access to Digital Assets*, „George Mason Law Review” 2016, vol. 24, nr 1, s. 183–242.
- Mandel Y., *Facilitating the Intent of Deceased Social Media Users*, „Cardozo Law Review” 2018, vol. 39, s. 1909–1943.
- McCarthy L., *Digital Assets and Intestacy*, „Boston University Journal of Science and Technology Law” 2015, vol. 21, s. 384–412.
- Obenshain M., Leftwich J., *Protecting the Digital Afterlife: Virginia's Privacy Expectation Afterlife and Choices Act*, „Richmond Journal of Law and the Public Interest” 2015, vol. 19, nr 1, s. 39–49.
- Pinch R., *Protecting Digital Assets after Death: Issues to Consider in Planning for Your Digital Estate*, „Wayne Law Review” 2014 vol. 60, s. 545–565.
- Ronderos J., *Is Access Enough?: Addressing Inheritability of Digital Assets Using the Three-Tier System Under the Revised Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act*, „Transactions. The Tennessee Journal of Business Law” 2017, vol. 18, s. 1031–1064.
- Stein R.A., *Forming A More Perfect Union, A History of the Uniform Law Commission*, LexisNexis 2013.
- Tokson M.J., *The Content/Envelope Distinction in Internet Law*, „William and Mary Law Review” 2009, vol. 50, s. 2105–2176.
- Walker J., *Return of the UFADAA: How Texas and Other States' Adoption of the RUFADAA can Change the Internet*, „Estate Planning and Community Property Law Journal” 2016, vol. 8, s. 577–597.
- Walker M.D., *The New Uniform Digital Assets Law: Estate Planning and Administration in the Information Age*, „Real Property, Trust and Estate Law Journal” 2017, vol 52 nr 1, s. 51–78.

Strony internetowe

- California Legislative Information, <http://leginfo.legislature.ca.gov/>.
- Connecticut General Assembly, <https://www.cga.ct.gov/>.
- Facebook, <https://www.facebook.com/>.
- Idaho Legislature, <https://legislature.idaho.gov/>.
- Illinois General Assembly, <http://www.ilga.gov/>.
- Indiana General Assembly, <http://iga.in.gov/>.
- Justia US Law, <https://law.justia.com/>.
- LegiScan, <https://legiscan.com/>.
- Netchoice, <https://netchoice.org/>.
- Oklahoma State Legislature, <http://www.oklegislature.gov/>.
- Oregon State Legislature, <https://olis.oregonlegislature.gov/>.
- Pennsylvania Senate Judiciary Committee, <http://judiciary.pasenategop.com/>.
- Pew Research Center, <https://www.pewresearch.org/>.
- State of Wyoming Legislature, <https://wyoleg.gov/>.
- Statista, <https://www.statista.com/>.
- Tracking the United States Congress, <https://www.govtrack.us/>.
- Uniform Law Commission, <https://www.uniformlaws.org/>.
- United States Code, <https://uscode.house.gov/>.
- Virginia's Legislative Information System, <http://lis.virginia.gov/>.

Regulacje modelowe

- Privacy Expectation Afterlife and Choices Act (PEAC)*, <https://netchoice.org/library/privacy-expectation-afterlife-choices-act-peac/>.
- Revised Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act (RUFADAA)*, <https://www.uniformlaws.org/HigherLogic/System/DownloadDocumentFile.ashx?DocumentFileKey=112ab648-b257-97f2-48c2-61fe109a0b33&forceDialog=0>.
- Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act (UFADAA)*, <https://www.uniformlaws.org/HigherLogic/System/DownloadDocumentFile.ashx?DocumentFileKey=6745a319-c0e5-6240-bdb5-336214d245c5&forceDialog=1>.